

nika i vijećnika, pokazao je da stvaranje oligarhije nije rezultat promjena političkih prilika u Hrvatskoj, već posljedica dugotrajnog procesa, što se odvijao kroz čitavu drugu polovicu 16. st.

Drugi dan simpozija završen je muzičkom večeri u Svečanoj dvorani Pedagoškog fakulteta. Zapažen je bio nastup ženskog zbora fakulteta, sa solistom osječke opere.

Trećeg dana simpozija organiziran je cjelodnevni izlet u Našice, Slavonsku Požegu i Zvečevo, na kojem su se sudionici upoznali sa nekim kulturno-povijesnim znamenitostima Našica i Slavonske Požege, te posjetili odmaralište u Zvečevu.

Posljednjeg dana simpozija nakon razgledavanja povijesnog muzeja održano je pet referata. Dopodne su nastupili Filip *Potrebica*: »Razvoj građanstva u Požeškoj županiji u 18. stoljeću«, Nace *Šumi* iz Ljubljane: »Barokna kultura u Sloveniji«, te Franz *Probst* iz Eisenstadta: »Gradski život i građanska kultura u gradišćanskim jevrejskim općinama od 16. do 18. stoljeća«. Popodne, Helfried *Valentinitsch* iz Graza govorila je o »Građanskoj materijalnoj kulturi u Štajerskoj u kovitlacu evropskog razvoja« i ustvrdila da su dubokosežne promjene u 16. i 17. st. uvjetovale zaostajanje većeg dijela štajerskog građanstva u odnosu na materijalnu kulturu zapadne Evrope i u odnosu na domaće plemstvo. Gerhard *Baumgartner* iz Gropetersdorfa govorio je o »Društvu i građanskoj kulturi u panonskoj provinciji od baroka do prosvjetiteljstva«. Na temelju ranijih studija i opsežnih općinskih zapisnika i akata pokušao je rekonstruirati sliku društvenog života i građanske kulture panonskog provincijskog grada Eisenstadta u 18. st.

Radni dio simpozija okončan je završnom riječi Igora Karamana i Ivana Kampuša te zatvaranjem simpozija.

Četverodnevno druženje povjesničara u Osijeku završeno je drugarskom večeri u restoranu »Bijela lađa«.

Ivan Jurišić

I. REPUBLIČKO ZNANSTVENO SAVJETOVANJE POVJESNIČARA HRVATSKE U RIJECI I PULI — »DANI JAROSLAVA ŠIDAKA«

Savez povijesnih društava Hrvatske u suradnji s Povijesnim društvom Istre iz Pule i Povijesnim društvom Rijeka u povodu 45. obljetnice odluka o sjedinjenju Istre, Rijeke i drugih krajeva s maticom zemljom Hrvatskom u novoj Jugoslaviji (1943—1988) organizirali su ovo savjetovanje hrvatskih historičara s obrazloženjem:

»Osjećajući potrebu iskazivanja dužnog poštovanja Jaroslavu Šidaku (4. I. 1903 — 25. 3. 1986), profesoru brojnih generacija povjesničara i znanstvenih radnika Hrvatske, Savez povijesnih društava Hrvatske trajno je utemeljio Republičko znanstveno savjetovanje povjesničara Hrvatske »Dani Jaroslava Šidaka«.

Cilj prvog znanstvenog savjetovanja u Rijeci i Puli, kao i budućih takvih skupova znanstvenih radnika, jest u poticanju istraživanja regijske povijesti,

afirmiranju manjih znanstvenih središta i aktiviranju povijesnih društava u SR Hrvatskoj.

Unapređujući suradnju istraživača srodnih društvenih znanosti, riječko-puljsko znanstveno savjetovanje povjesničara Hrvatske ima zadatak da se javnosti podnesu saopćenja novih istraživačkih rezultata iz povijesti i arheologije sjevernog Jadrana i Istre te hrvatske historiografije uopće. Poseban cilj savjetovanja sastoji se u upoznavanju nastavničkog kadra s najnovijim rezultatima hrvatske povijesti i arheologije, te položajem i unapređenjem nastave povijesti u osnovnom i srednjem obrazovanju.«

Na programu savjetovanja otisnute su riječi koje je o hrvatskoj historiografiji još 1970. rekao i objavio pokojni prof. Šidak, a mi ih ovdje prenosimo u cijelosti:

»Nikada prije nije se hrvatska historiografija toliko razvijala u širinu hrvatskog etničkog teritorija kao danas, iako se u tom pogledu nalazimo tek na početku. Ako uspijemo da dostojno ispunimo najslabije obrađivano doba hrvatske povijesti od XV. do XVIII. stoljeća i produbimo rad na istraživanju prošlosti svih krajeva u kojima hrvatski narod živi, moći ćemo u dogledno vrijeme očekivati i sinteze širih zahvata. Preduvjet je tome mukotrpan analitički rad na znanstvenim monografijama, jer uopćavanje, značajno za sinteze, mora počivati na pouzdano utvrđenim činjenicama, ako ne želimo da se pretvori u prazno domišljanje i izmišljanje.«

Savjetovanje je počelo 23. ožujka u Muzeju narodne revolucije u Rijeci, a otvorio ga je prof. Ljubomir Petrović, predsjednik Povijesnog društva Rijeke — jednog od domaćina i organizatora. Zatim je pročitano pozdravno pismo dra Miomira Dašića, predsjednika Saveza historijskih društava Jugoslavije koji je istaknuo važnost istraživanja prošlosti ovih krajeva koji su se godinama morali boriti za pripadnost svojim matičnim narodima. Prof. Petar Strčić, novoizabrani predsjednik Saveza povijesnih društava Hrvatske, pozdravio je brojne predavače povijesti, znanstvene radnike i goste i istaknuo što će ovo savjetovanje značiti za poštovanje imena i djela Jaroslava Šidaka, ali i za unapređenje znanstvenih i organizacijskih mogućnosti hrvatske historiografije. Skup su pozdravili i podržali ideju o njegovu održavanju i predstavnicima Rijeke, Pule i istarsko-primorsko-goranske regije.

U okviru svoje edicije Materijala u kojima su Prijedlozi za povijest i kulturu Istre br. 4 Povijesno društvo Istre objavilo je kao posebnu publikaciju i sažetke svih saopćenja na hrvatskom ili srpskom kao i na talijanskom jeziku koji će ostati kao važan dokument, ali je odlučeno da se kasnije publiciraju integralni tekstovi sa znanstvenim aparatom u jednom od brojeva »Historijskog zbornika«, središnjeg glasila historičara Hrvatske koji ove godine navršava 40 godina neprekidnog izlaženja, a 35 godina ga je, gotovo sam, vodio pokojni prof. Jaroslav Šidak.

Iz sažetaka se vidi da je ovo zborovanje obuhvatilo dvije temeljne historijske discipline: povijest i arheologiju. Povijesni, pak, dio može se podijeliti u tri cjeline. To su teme posvećene pokojnom profesoru Šidaku, zatim zavičajnoj povijesti Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog Kotara, te povijesti Hrvatske u raznim razdobljima. Radni dio savjetovanja počeo je izlaganjem generala Fabijana Trga iz Beograda na temu: Tito i Istra u kojoj je obradio Titovu taktiku i strategiju osvajanja okupiranih krajeva i njihovo

oslobađanje ispod talijanske okupacije, kao i važnost konačnog sjedinjenja s maticom zemljom još u toku rata — 1943. godine.

Zatim je o znanstvenom, predavačkom, uredničkom i organizacijskom radu profesora Šidaka govorio dr Ivan K a m p u š iz Zagreba, jedan od prvih »učenika« iz tzv. Šidakove škole i ujedno njegov nasljednik na mjestu urednika »*Historijskog zbornika*«. Budući da su Šidakove zasluge i uspjesi na svakom od tih područja bile od velike važnosti, posebice u poslijeratnim godinama, Kampuš je istaknuo opravdanost odluke da se ovo savjetovanje nazove njegovim imenom.

O Istri u predslavensko vrijeme govorili su mr Vesna J u r k i ć iz Pule (Kultovi kao izvor za poznavanje procesa romanizacije Istre i mr Robert M a t i j a š č i ć (Arheološki podaci kao izvor za proučavanje gospodarske povijesti). Mr Darinko M u n i ć iz Rijeke izvijestio je o svojim istraživanjima o srednjovjekovnoj demografiji kvarnerskih općina na primjeru Kastava iz 1273, a mr Davor M a n d i ć iz Pule referirao je o radu omladinske organizacije i SKOJ-a u južnoj Istri u posljednje dvije ratne godine (1943—45).

Drugi dan (24. 3.) savjetovanje je nastavljeno u Puli gdje je nastupilo još deset znanstvenih radnika. Najprije je Petar S t r č i ć, direktor Arhiva Hrvatske iz Zagreba, govorio o Značenju odluka o sjedinjenju Istre s maticom zemljom Hrvatskom, odnosno Slovenijom u Jugoslaviji 1943, dakle prije točno 45. godina. Zatim su o zavičajnim temama izvijestili: dr Danilo K l e n iz Rijeke (Stoljeće i pol prilika i neprilika u Rijeci i oko nje od 1465—1627), mr Antonio M i c u l i a n je na talijanskom obradio pojave protestantizma u puljskoj općini u XVI. stoljeću, dr Miroslav B e r t o š a iz Pule (Povijesni »model« Istre mletačkog doba — XVI. do XVIII. st. i »nova historija«), dr Mirjana G r o s s iz Zagreba (Osnovni problemi borbe za Rijeku od 1861. do 1884) i dr Hrvoje M a t k o v i ć iz Zagreba (Uloga Matka Laginje u političkom životu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca).

Rezultate svojih novijih istraživanja na području hrvatske povijesti srednjeg vijeka dao je dr Tomislav R a u k a r iz Zagreba na temu: Četiri desetljeća historiografije o hrvatskom srednjovjekovlju, odnosno dr Dragutin P a v l i č e v i ć iz Zagreba na području agrarne povijesti: Neki problemi agrarnog društva u Hrvatskoj u prelaznom razdoblju od 1848. do 1903. Mr Mladen Š v a b iz Zagreba upoznao je skup s nedovoljno poznatom, ali izuzetno važnom djelatnošću profesora Šidaka, a to je suradnja, uređivanje i pisanje za *Enciklopediju Jugoslavije* u kojoj je objavio brojne članke, prave male monografije o pojedinim ličnostima hrvatske povijesti 19. stoljeća. Reminiscencije na česte, poučne, nezaboravne i ljudske susrete s profesorom Šidakom dao je njegov bivši student dr Miroslav B e r t o š a iz Pule.

Skup je zaključila mr Vesna J u r k i ć iz Pule s temom: Četiri desetljeća arheološkog istraživanja Istre u okviru hrvatske arheologije (1947—1987) istakavši izuzetne rezultate te znanosti na ovom prostoru zahvaljujući razumijevanju političkih, privrednih i turističkih činilaca ovog kraja, ali i izuzetnom zalaganju domaćih znanstvenih kadrova koji su svojim rezultatima opovrgli mnoge neutemeljene teorije stranih arheologa i dobili priznanja i izvan granica naše zemlje, i, što je posebno važno, i u susjednoj Italiji.

Sudionici savjetovanja primljeni su od predstavnika puljske općine, prisustvovali su predstavljanju novog sveska *Zbornika povijesnih tema* koje u ovom

broju obrađuju povijest Istre i uz stručnu pratnju posjetili Brijune. Očekivalo se i dovršenje posljednje knjige dra Šidaka koju je uz pomoć nekolicine suradnika napisao o hrvatskom narodnom preporodu, ali ona zbog poznatih teškoća našega izdavaštva nije dovršena na vrijeme.

S obzirom da je jedan od glavnih zadataka ovog savjetovanja bilo istraživanje regijske povijesti, afirmacija novih središta znanstvenog rada i popularizacija znanstvenih dostignuća, možemo zaključiti da je ono u potpunosti uspjelo i da se već razmišlja o drugom, koje će se održati u nekoj drugoj regiji SR Hrvatske (Zadar, Split ili Osijek).

Dr Dragutin Pavličević

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 21

Z A G R E B

1988.

RADOVI	VOL. 21	str. 1—296	Zagreb 1988.
--------	---------	------------	--------------

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 4.000 din

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« osloboden je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije SR Hrvatske pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.

RADOVI 21

Za izdavača
dr. Nikša Stančić

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

AGIČIĆ DAMIR, prof. Davor

ANTOLJAK dr. STJEPAN, Zajeva 15, Zagreb

BERTOŠA SLAVEN, student, Filozofski fakultet, Zagreb

BUDAK mr. NEVEN, Filozofski fakultet, Zagreb

ČORALIĆ LOVORKA, student Filozofski fakultet, Zagreb

JELIĆ-BUTIĆ dr. FIKRETA, Institut za radnički pokret, Zagreb

JURIŠIĆ mr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

KARAMAN dr. IGOR, Ružmarinka 5, Zagreb

LUČIĆ dr. JOSIP, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

MATICKA dr. MARIJAN, docent Filozofski fakultet, Zagreb

MIJATOVIĆ ANĐELKO, profesor, Susedgrad, Zagreb

MIROŠEVIĆ mr. FRANKO, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu Zagreb

OČAK dr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

PAVLIČEVIĆ dr. DRAGUTIN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

SEKULIĆ ANTE, prof. Zagreb

VRANJEŠ-ŠOLJAN dr. BOŽENA, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

WOJTISKA HENRYH, Varšava, Poljska

ŽIVKOVIĆ dr. PAVAO, Filozofski fakultet, Zadar